

ISSN 1857 - 923X

INTERNATIONAL JOURNAL

Institute of Knowledge Management

KNOWLEDGE

Scientific Papers
Vol. 15.3.

KNOWLEDGE IN PRACTICE

IKJ, V.15.3, pp. 925-1553, Skopje, 2016

<http://globalimpactfactor.com/knowledge-international-journal>
Global Impact and Quality Factor 1.023 (2015)

KNOWLEDGE

***INTERNATIONAL JOURNAL
SCIENTIFIC PAPERS
VOL 15.3***

16-18 December, 2016

Bansko, BULGARIA

**INSTITUTE OF KNOWLEDGE MANAGEMENT
SKOPJE, MACEDONIA**

KNOWLEDGE

International Journal Scientific papers Vol. 15.3

EDITORIAL BOARD

Vlado Kambovski PhD, Robert Dimitrovski PhD, Siniša Zarić PhD, Maria Kavdanska PhD, Venelin Terziev PhD, Mirjana Borota – Popovska PhD, Predrag Trajković PhD, Jove Kekenovski PhD, Svetlana Trajković PhD, Zivota Radosavljević PhD, Margarita Koleva PhD, Mile Matijević PhD, Nonka Mateva PhD, Rositsa Chobanova PhD, Aleksandar Nikolovski PhD, Marija Knezević PhD, Snežana Miličević PhD, Irina Singaveskaya PhD, Dzulijana Tomovska PhD, Oliver Dimitrijević PhD, Nedzat Koraljić PhD, Nebojsa Pavlović PhD, Nikolina Ognenska PhD, Dimitrija Popovski PhD, Lisen Bashkurti PhD, Tome Naumov PhD, Trajce Dojcinovski PhD, Jana Merdzanova PhD, Zoran Srzentić PhD, Nikolai Sashkov Cankov PhD

Preparing and correction: Liljana Pushova

Print: GRAFOPROM – Bitola

Editor: IKM – Skopje

For editor

Robert Dimitrovski, PhD

KNOWLEDGE

International Journal Scientific Papers Vol. 15.3

ISSN 1857-923X

SCIENTIFIC COMMITTEE

President: Academic, Prof. Vlado Kambovski PhD

- Prof. Robert Dimitrovski PhD, Faculty of Management, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Zivota Radosavljevik PhD, Dean, Faculty FORCUP, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Venelin Terziev PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Paul Sergius Koku PhD, Florida Atlantic University (USA)
- Prof. Cesar Birzea PhD, University of Bucharest (Romania)
- Prof. Rosica Cobanova PhD, Bulgarian Academy of Sciences (Bulgaria)
- Prof. Aleksandar Nikolovski PhD, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Anita Trajkovska PhD, Rochester University (USA)
- Prof. Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade (Serbia)
- Prof. Milan Radosavljevic PhD, Dean, Faculty of strategic and operational management, Union University, Belgrade (Serbia)
- Prof. Anka Trajkovska-Petkoska PhD, UKLO, Faculty of technology and technical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Predrag Trajkovic PhD, JMPNT, (Serbia)
- Prof. Lidija Tozi PhD, Faculty of Pharmacy, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Bistra Angelovska, Faculty of Medicine, University "Goce Delcev", Shtip (Macedonia)
- Prof. Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Jove Kekenovski PhD, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Sasho Korunoski, Dean, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Cvetko Andreevski, Vice rector, Faculty of Tourism, UKLO, Bitola (Macedonia)
- Prof. Margarita Koleva PhD, Dean, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Aleksandar Donchev, MIT University, Faculty of Law, Skopje (Macedonia)
- Prof. Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Mirjana Borota-Popovska, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Topuzovska-Latkovic, PhD, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Prof. Marija Knezevic PhD, Academic, Banja Luka, (Bosnia and Herzegovina)
- Ljupco Naumovski PhD, Forum for Mobility and Research, Bitola (Macedonia)
- Prof. Oliver Iliev PhD, Faculty of Communication and IT, FON University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Dimitrija Popovski PhD, Faculty of Sport, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Prof. Yuri Doroshenko PhD, Dean, Faculty of Economics and Management, Belgorod (Russian Federation)
- Prof. Ilija Nasov PhD, Research and Development center PLASMA, Skopje (Macedonia)
- Prof. Sashko Plachkov PhD, Faculty of Pedagogy, University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Ivan Petkov PhD, Rector, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Vladimir Lazarov PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Tosko Krstev PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Antoanela Hristova PhD, European Polytechnic University, Pernik (Bulgaria)
- Prof. Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)

- Prof. Aleksandar Korablev, PhD, Dean, Faculty for economy and management, Saint Petersburg State Forest Technical University, Saint Petersburg (Russian Federation)
- Prof. Primoz Dolenc, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Doc. Igor Stubelj, PhD, Faculty of Management, Primorska University, Koper (Slovenia)
- Prof. Hristo Beloev PhD, Bulgarian Academy of Science, Rector of the University of Rousse (Bulgaria)
- Prof. Branko Sotirov PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Prof Karl Schopf, PhD, Akademie fur wissenschaftliche forchung und studium, Wien (Austria)
- Prof. Isa Spahiju PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Prof. Volodymyr Denysyuk, PhD, Dobrov Center for Scientific and Technological Potential and History studies at the National Academy of Sciences of Ukraine (Ukraine)
- Prof. Laste Spasovski PhD, Vocational and educational centre, Skopje (Macedonia)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of law, Kragujevac (Serbia)
- Prof. Dragan Kokovic PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Sasha Kicoshev PhD, University of Novi Sad, Novi Sad (Serbia)
- Prof. Pere Tumbas PhD, Faculty of Economics , University of Novi Sad , Subotica (Serbia)
- Prof. Natalija Kirejenko PhD, Faculty For economic and Business, Institute of Entrepreneurial Activity, Minsk (Belarus)
- Prof. Zoja Katru PhD, Prorector, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof. Mustafa Kacar PhD, Euro College, Istanbul (Turkey)
- Prof Evgenia Penkova-Pantaleeva PhD, UNWE -Sofia (Bulgaria)
- Prof. Nikolina Ognenska PhD, Faculty of Music, SEU - Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Tihomir Domazet PhD, President of the Croatian Institute for Finance and Accounting
- Prof. Stojan Ivanov Ivanov PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Maja Lubenova Cholakova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Daniela Ivanova Popova PhD, Faculty of Public Health and Sport, SWU Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Branimir Kampl PhD, Institute SANO, Zagreb (Croatia)
- Prof. Marina Simin PhD, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Helmut Shramke PhD, former Head of the University of Vienna Reform Group (Austria)
- Prof. Ahmad Zakeri PhD, University of Wolver Hampton, (United Kingdom)
- Prof. Tzako Pantaleev PhD, NBUniversity , Sofia (Bulgaria)
- Prof. Lisen Bashkurti PhD, Global Vice President of Sun Moon University (Albania)
- Prof. Baki Koleci PhD , University Hadzi Zeka , (Kosovo)
- Prof. Ivana Jelik PhD, University of Podgorica, Faculty of Law, (MNE)
- Prof. Islam Hasani PhD, Kingston University (Bahrein)
- Prof. Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Prof. Jonko Kunchev PhD, University „Cernorizec Hrabar“ - Varna (Bulgaria)
- Prof. Nedjad Korajlic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina) - Prof. Alisabri Sabani PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Jova Ateljevic PhD, Faculty of Economy, University of Banja Luka, (Bosnia & Herzegovina)
- Prof. Branislav Simonovic PhD, Faculty of law University of Kragujevac (Serbia)
- Doc. Tatyana Sobolieva PhD, State Higher Education Establishment Vadiym Getman Kiyev National Economic University, Kiyev (Ukraine)

- Prof. Svetlana Trajkovic PhD, High School of applied professional studies, Vranje (Serbia)
- Prof. Suzana Pavlovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Zorka Jugovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Dragan Marinkovic PhD, High health – sanitary school for professional studies, Belgrade (Serbia)
- Prof. Dusan Ristic, PhD Emeritus – Faculty of Management, Sremski Karlovci (Serbia)
- Prof. Rumen Stefanov, PhD, Dean, Faculty of public health, Medical University of Plovdiv (Bulgaria)
- Prof. Stojna Ristevska PhD, Dean, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Snezana Stoilova, PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Lence Mircevska PhD, High Medicine School, Bitola, (Macedonia)
- Prof. Dzulijana Tomovska, PhD, Dean, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Mitre Stojanovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Ljupce Kocovski PhD, Faculty of Biotechnical sciences, Bitola (Macedonia)
- Prof. Vasil Zecev PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Nikola Bozkov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Vasil Pehlivanov PhD, College of tourism, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Prof. Oliver Dimitrijevic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Erzika Antic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Jelena Stojanovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Prof. Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Prof. Miodrag Smelcerovic PhD, High medicine school for professional studies “Hipokrat”, Bujanovac (Serbia)
- Doc. Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Doc. Marija Kostić PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Sandra Živanović PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Doc. Nebojsa Pavlovic PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Prof. Kamal Al-Nakib PhD, College of Business Administration Department, Kingdom University (Bahrain)
- Prof. Venus Del Rosario PhD, Arab Open University (Philippines)
- Prof. Nishad M. Navaz PhD, Kingdom University (India)

ORGANIZING COMMITTEE

- Robert Dimitrovski PhD, Faculty of Management, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Venelin Terziev PhD, University of Rousse (Bulgaria)
- Maria Kavdanska PhD, Faculty of Pedagogy, South West University Neofit Rilski, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Snežana Milićević PhD, Faculty of Hotel Management and Tourism, Vrnjačka Banja (Serbia)
- Sinisa Zaric, PhD, Faculty of Economics, University of Belgrade (Serbia)
- Evdokia Petkova, South West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Marios Miltiadou, PhD, Aristotle University of Thessaloniki (Greece)
- Azra Adjajlic – Dedovic PhD, Faculty of criminology and security, Sarajevo (Bosnia & Herzegovina)
- Misho Hristovski PhD, Faculty of Veterinary Medicine, Ss. Cyril and Methodius University, Skopje (Macedonia)
- Ana Dzumalieva PhD, South-West University “Neofit Rilski”, Blagoevgrad (Bulgaria)
- Georgi Georgiev PhD, National Military University “Vasil Levski”, Veliko Trnovo (Bulgaria)
- Isa Spahiu PhD, International Balkan University (Macedonia)
- Suzana Samarxiu, PhD, University “Aleksandar Moisiu”, Durres (Albania)
- Violeta Dimova, PhD, University “Goce Delcev”, Stip (Macedonia)
- Mirjana Borota – Popovska, Centre for Management and Human Resource Development, Institute for Sociological, Political and Juridical Research, Skopje (Macedonia)
- Izet Zeqiri, PhD, South East European University, Tetovo (Skopje)
- Ekaterina Arabska, PhD, Vasil Levski National Military University, Veliko Tarnovo (Bulgaria)
- Nebojsa Cvetanovski, PhD, MIT University, Skopje (Macedonia)
- Rumen Valcovski PhD, Imunolab Sofia (Bulgaria)
- Miladin Kalinic, College of professional studies in Management and Business Communication, Sremski Karlovci (Serbia)

Contents

E-BANKING AS A PREREQUISITE FOR IMPROVING MARKET POSITIONING OF COMPANIES IN REPUBLIC OF MACEDONIA	945
Savo Ashtalkoski, PhD	945
Irena Ashtalkoska, PhD	945
IDENTIFICATION OF MANAGEMENT POTENTIAL TO WORK AT INTERNATIONAL MARKET	953
Silvana Jovcheska, Ph.D	953
“TAX WEEKEND” - WHAT DOES IT MEAN IN BULGARIAN TAX LEGISLATION?	957
Lyubka Tzenova, Ph.D	957
OPPORTUNITIES FOR SUSTAINABLE MANAGEMENT OF HUMAN RESOURCES IN BULGARIAN TOURISM	961
Zlatina Karadzhova	961
ANALYSIS OF USED VEHICLES IMPORT AND COMPARATION WITH NEW VEHICLES SALES IN MACEDONIA	967
Vasil Stamboliski, MSc	967
RELATIONSHIP AND CAUSALITY BETWEEN INTEREST RATE AND INFLATION RATE: CASE OF REPUBLIC OF MACEDONIA	973
Afrim Alili, PhD	973
FINANCIAL ACCOUNTING MANAGEMENT IN TERMS OF FINANCIAL CRISIS	979
Gordana Stojmenović	979
PLANNING AND FINANCING OF PROJECTS IN PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP	985
Gordana Stojmenović	985
THE IMPACT OF INTEREST RATE IN THE ECONOMIC GROWTH - CASE OF THE REPUBLIC OF MACEDONIA	989
Merale Fetahi-Vehapi	989
Liridona Lutfiu	989
INTERNATIONAL TRADE AND PROTECTIONISM IN THE HEALTH SECTOR IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA	1001
Neritan Turkeshi, PhD	1001
Shkodrane Darlishta, PhD	1001
MARKETING COMMUNICATIONS THROUGH SOCIAL MEDIA	1007
Mirko Tripunoski, Ph.D	1007
Lazar Arsovski, Ph.D	1007
Maja Tripunoska	1007
LEADERSHIP SKILLS AND TRAINING	1011
Zorica Markovic	1011
Samir Ljajic	1011
PROBLEMS OF FUNDING AND OWNERSHIP OF COMMUNITY CENTERS IN BLAGOEVGRAD REGION IN HISTORICAL CONTEXT	1015
Nikolay Kukolev	1015
LEADERSHIP	1021
Violeta Koleci, PhD	1021
МЕНАЏМЕНТОТ СО МЕЃУНАРОДНИТЕ ТРГОВСКИ ИНСТИТУЦИИ И СТРАТЕГИИТЕ ЗА ПОТТИК НА ИЗВОЗОТ	1025
Баки Колеци	1025
A RESEARCH OF THE PARENTS’ OPINION FOR THE PHYSICAL ACTIVITY OF THEIR CHILDREN (11, 12, AND 13 YEARS OLD) IN TWO SCHOOLS IN THE CITY OF PLOVDIV	1031
Elena Merdjanova	1031
Gergana Petrova	1031
Hristina Kulina	1031

THE INFLUENCE OF REACTIVE OXYGEN SPECIES ON IN VITRO FERTILIZATION SUCCESS	1037
Maryam Shahidi.....	1037
Fateme Davoodi	1037
Maryam Rameshgar	1037
Vaso Taleski.....	1037
Liljana Simjanovska.....	1037
AFLATOXINS AND OCHRATOXINS, HARMFUL MYCOTOXINS FOR HUMAN AND ANIMAL HEALTH.....	1041
Vaso Taleski.....	1041
Marija Bojkovska.....	1041
Biljana Gjorgjeska	1041
Liljana Simjanovska.....	1041
SOME CENTRAL EFFECTS OF MIF-1 AND ITS ANALOGUES	1047
Radka Hadjiolova, Ph.D	1047
Tamara Pajpanova, Ph.D.....	1047
Radka Tomova, Ph.D;.....	1047
Adriana Bocheva, Ph.D.....	1047
ETHICAL AND PSYCHOLOGICAL APPROACHES TO THE PRACTICING OF SURGICAL SPECIALTIES	1053
Mariana Lyochkova	1053
Vanina Mihaylova.....	1053
Iliya Bivolarski.....	1053
Dimitar Shopov.....	1053
GASTROINTESTINAL BLEEDING : FATAL COMPLICATION POST-CARDIAC SURGERY	1059
Zaprin Vazhev, PhD.....	1059
Asen Ivanov	1059
Todor Gonovski	1059
Hristo Stoev	1059
POSSIBILITIES FOR SOCIAL ADAPTATION AND COPING WITH THE DISESE IN PATIENTS WITH ISCHEMIC HEART DISEASE	1063
Marieta Todorova, PhD	1063
Nedyalka Petrova, Ph.D.....	1063
Gergana Petrova, Ph.D.....	1063
GERIATRIC PATIENTS AND THE LEVEL OF COMMUNICATION WITH NURSES	1069
Diana Paskaleva	1069
Stoilka Tufkova.....	1069
PREVENTION OF POSTURAL PROBLEMS IN CHILDHOOD AGE.....	1073
Anushka Uzunova.....	1073
Katya Mollova	1073
Mariyana Petrova	1073
Hristina Milcheva.....	1073
CHANGES DEPENDING ON GENDER IN BIOPHYSICAL INDICATORS DUE TO SPORT ACTIVITY.....	1077
Kostadin Kanalev	1077
Todor Stoev.....	1077
COMPARING OF BLATCHFORD SCORE WITH PRE- AND POST-ENDOSCOPIC ROCKALL SCORE FOR FORECASTING THE CLINICAL EXIT, DEFINITION OF LOW-RISK PATIENTS AFTER ACUTE NON-VARICOSE UPPER GASTROINTESTINAL BLEEDING AND THE NEED OF CLINICAL INTERVENTION	1085
Grigorov D.....	1085

Paunov L.	1085
KINESITHERAPEUTIC CONDUCT TOWARDS CHILDREN WITH CEREBRAL PALSY COMPETING IN INTEGRATION PROGRAMS EDUCATION	1089
Snezhina Georgieva	1089
EPIDEMIOLOGICAL CHARACTERISTICS OF VIRAL HEPATITIS A IN SHTIP AND STRUMICA, IN THE PERIOD FROM 2010 UNTIL 2015	1093
Gjorgji Shumanov, Ph.D.....	1093
Goran Masinov.....	1093
Gordana Panova Ph.D.....	1093
EPIDEMIOLOGICAL PROPERTIES OF BRUCELLOSIS IN SVETI NIKOLE AND THE NEIGHBORING SETTLEMENTS FOR THE PERIOD 2001 – 2015	1099
Darko Stojkovski	1099
Gjorgji Shumanov	1099
Gordana Panova	1099
INVESTIGATION ON THE RELATIONSHIP BETWEEN ASTHMA AND DENTAL EROSION IN CHILDREN	1105
Tanya Nihtyanova.....	1105
Ani Beltcheva.....	1105
Svetla Petrova	1105
REPRESENTATION, CARE, TREATMENT AND COMMUNICATION WITH PATIENTS GASTROENTEROKOLITI	1111
Gordana Panova	1111
S. Stojmirovski.....	1111
GJ.Shumanov	1111
L.Nikolovska.....	1111
THE EFFECT OF SKELETAL PROSTHESES ON THE MASTICATORY CYCLE	1121
Desislava Konstantinova, Ph.D.....	1121
Mariana Dimova-Gabrovska, Ph.D, DSc	1121
QUALITY OF LIFE IN PATIENTS WITH CMD	1125
Mariana Dimova-Gabrovska, Ph.D. DSc.....	1125
Desislava Konstantinova, Ph.D.....	1125
Ivan Gerdzhirov Ph.D	1125
REPRESENTATION OF EPILEPSY IN CHILDREN IN MUNICIPALITY OF PRILEP IN THE PERIOD 2012 – 2014	1131
Zane Mitreska	1131
Gordana Panova	1131
Gjorgji Shumanov	1131
ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ ЗА МЕДИКО-СОЦИАЛНА РЕХАБИЛИТАЦИЯ И ПРОФИЛАКТИКА НА ЗАХАРНИЯ ДИАБЕТ И НЕГОВИТЕ ВОДЕЩИ УСЛОЖНЕНИЯ ..	1139
Мими Стойчева	1139
Йордан Гавраилов	1139
Светла Шопова.....	1139
COMMUNICATION, TREATMENT AND REHABILITATION AT PATIENTS WITH MYOCARDIAL INFARCT	1145
Gordana Panova	1145
Monika Atanasova	1145
Gjorgji Shumanov	1145
Svetlana Jovevska	1145
HEALTH SYSTEM MANAGEMENT	1153
Marija Avramoska	1153
PROSTHETIC TREATMENT OF A PATIENT WITH PARTIAL MAXILLECTOMY WITH POST RESECTION MODEL CAST PROSTHESIS	1157

Ivan Gerdzhikov Ph.D	1157
Mariana Dimova-Gabrovska Ph.D. DSc.....	1157
PSYCHOSOCIAL ASPECTS OF THE ROLE OF MEDICAL PERSONNEL IN THE CARE FOR CHRONICALLY ILL PEOPLE.....	1161
Katica Stoimenovska, Ph.D	1161
NEUROLINGUISTICS AT THE SERVICE OF FOREIGN LANGUAGE DIDACTICS:USING MIND MAPS TO ENHANCE SSL VOCABULARY ACQUISITION	1165
Slaveyah Goranova	1165
Presentación Ortega	1165
CARE, TREATMENT AND EDUCATION AT PATIENTS WITH COAGULOPATHIES IN THE REPUBLIC OF MACEDONIA.....	1169
Irena Gjurchinovska.....	1169
Gordana Panova.....	1169
Gjorgji Shumanov.....	1169
КУРОРТНО ЛЕЧЕНИЕ ПРИ БОЛНИ С АРТЕРИАЛНА ХИПЕРТОНИЯ	1173
д-р Румяна Бахчеванджиева.....	1173
REHABILITATION GUIDELINES IN PES PLANUS.....	1177
Konstantin Özer	1177
CHEMICAL COMPOSITION AND FATTY ACID IN THE MEAT AND FAT LAMBS	1183
Nevena Gruevska, Ph.D.....	1183
PRINCIPLES AND TECHNIQUES IN APPLES IRRIGATION.....	1189
Petar Petrov.....	1189
Bojan Mitrovski	1189
DETERMINATION AND ISOLATION OF COFFEINE FROM RUSSIAN TEA	1197
Filip Jovanovski	1197
Blagica Cekova	1197
Viktorija Bezhovska.....	1197
GINGER EXTRACTION WITH ORGANIC SOLVENTS.....	1201
Viktorija Bezhovska.....	1201
Blagica Cekova	1201
Filip Jovanovski	1201
Erhan Mustava	1201
GIS IN THE CONTEXT OF PUBLIC INFORMATION FOR MEDICINAL AND AROMATIC PLANTS OF THE MUNICIPALITY OF DIBRA	1205
Florina Pazari PhD.....	1205
ECO-TRAILS AS AN OPPORTUNITY FOR ECOTOURISM DEVELOPMENT AND FORMATION OF ENVIRONMENTAL AWARENESS.....	1213
Slaveya Petrova.....	1213
Krasimir Todorov.....	1213
Delka Karagyozeva-Dilkova	1213
RELATIONSHIP AND CAUSALITY ANALYSIS BETWEEN AIR TEMPERATURE AND PRECIPITATION: CASE OF REPUBLIC OF MACEDONIA.....	1219
Imërlije Alili, PhD	1219
RECYCLING OF MOTOR VEHICLES IN THE FUNCTION OF ENVIRONMENTAL PROTECTION.....	1227
Miodrag Šmelcerović , PhD.....	1227
Oliver Dimitrijević M.Sc	1227
Jelena Stojanović M.Sc.....	1227
Marijana Šmelcerović	1227
Dragan Đorđević.....	1227
THE PROFITABILITY OF SOLAR POWER IN THE REPUBLIC SERBIA.....	1233
Miodrag Šmelcerović , PhD.....	1233

Oliver Dimitrijević M.Sc	1233
Danijel Milošević M.Sc	1233
Jelena Stojanović M.Sc	1233
Marijana Šmelcerović	1233
Dragan Milić	1233
STATIONARY HEAT TRANSFER IN VARIABLE HEAT CONDUCTIVITY	1239
Shaqir Elezaj, PhD	1239
HOW TO EXPLORE THE PHENOMENON DRUG SUBCULTURES – SOME PRACTICAL METHODS AND APPROACHES	1245
Rumiana Budjeva, Ph.D	1245
CORRUPTION IN SLOVENIA	1253
Natasha Georgieva Hadzi Krsteski	1253
DEVELOPMENT OF THE INFORMATIONAL ASSURANCE IN THE TOURIST SECTOR WITHIN THE CONTEXT OF THE NATIONAL TOURIST REGISTER	1259
Boryana Hadjieva, PhD	1259
Kamelia Nusheva, PhD	1259
SYNTHESIS OF URBANISTIC PRIORITIES THROUGH THE EXAMPLE OF MUNICIPALITY OF STRUMICA, R. MACEDONIA	1265
Vangjel Dunovski, Ph.D	1265
ENDANGERMENT ON BUILDINGS AND PLACES DECLARED AS CULTURAL HERITAGE ON THE TERRITORY OF MUNICIPALITIES STIP AND KARBINCI FROM NATURAL DISASTER	1271
Dragan Veselinov Ph.D	1271
Trajce Nacev Ph.D	1271
NATURAL AND CULTURAL POTENTIAL OF TOURISM IN MUNICIPALITY OF POGRADEC	1277
Mentor Sulollari	1277
FACTORS GLOBAL MARKETING ENVIRONMENT IN URBAN DEVELOPMENT CASE: CITY OF PRISTINA	1285
Arta Xhylani.....	1285
NETWORK SECURITY THROUGH VULNERABILITY ANALYSIS	1289
Silvester Hasani	1289
Albi Dode.....	1289
INTERACTIVE ENVIRONMENT IN EDUCATIONAL - WORKSHOPS – A PREREQUISITE FOR THE INCREASING COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS	1295
Mariana Staneva.....	1295
Pavlina Teneva.....	1295
Katya Mollova	1295
Anushka Ouzounova.....	1295
IMPROVING THE QUALITY OF LEARNING OF STUDENTS WITH VISUAL IMPAIRMENTS THROUGH THE USE OF MODERN COMPUTER TECHNOLOGY - PRACTICAL APPLICATION OF PROFESSIONAL BRAILLE PRINTER.....	1299
Jakimov Goranco, PhD	1299
Jelena Jurhar, MSc	1299
Daniela Smilkovska, MSc.....	1299
LIP-READING IN DEAF AND HEARING IMPAIRED ELEMENTARY SCHOOL CHILDREN	1303
Radomir Arsić, PhD	1303
MORAL EDUCATION TEACHING IN PRIMARY SCHOOLS IN SERBIA.....	1311
Vesna Lj. Minic PhD	1311
Marija M. Jovanovic PhD	1311

ПОЛИТИКА И ПРАКСА ЗА ИНКЛУЗИВНО ОБРАЗОВАНИЕ ВО ЕВРОПА И НА КОСОВО	1315
Ведат Бајрами	1315
SOME ACHIEVEMENTS AND SOME PROBLEMS CONCERNING THE PHYSICAL EDUCATION IN THE PRESCHOOL EDUCATION	1323
Mariela Burda	1323
Donika Dardha	1323
KEY ELEMENTS IN IMPROVING THE QUALITY OF TEACHERS' SELF-EVALUATION..	1327
Esad Kurejsepi, PhD	1327
MOTIVATION FOR TRAINING AND EDUCATION ACTIVITIES	1331
Nicola Vakrilov	1331
SPECIFICS OF TEACHING IN PRIMARY EDUCATION OF ADULT	1337
Dragan Grujic	1337
Margareta Sekulovic	1337
THE MOTOR ABILITIES OF FEMALE STUDENTS FROM THE FIRST, SECOND AND THIRD GRADE OF PRIMARY SCHOOL	1345
Nevenka Zrnzević, Ph.D	1345
THE ROLE OF INTENSIVE PHYSICAL ACTIVITY IN PRIMARY SCHOOL EFFECTS A HEALTHY LIFESTYLE	1351
Haxhihyseni Etleva	1351
Dode Elvira, PhD	1351
Ziberi Miftar, PhD	1351
COMPETENCE OF STUDENTS IN THE MUSIC PEDAGOGY STUDY PROGRAM REQUIRED FOR TEACHING MUSIC CULTURE SUBJECT IN ELEMENTARY SCHOOL	1357
Dragana Cicović Sarajlić PhD	1357
Biljana M. Pavlović PhD	1357
MILITARY AND MUSIC METAPHORS IN IMMUNOLOGY	1363
Irina Mitarcheva	1363
Victoria Sarafian	1363
THE PRACTICAL VALUE OF <i>ELEMENTARY INSTRUCTION BOOK FOR THE PIANOFORTE</i> BY FERDINAND BEYER AND ITS INFLUENCE TO THE DEVELOPMENT OF THE ELEMENTARY PIANO PRINCIPLES IN SERBIA	1369
Petar Ilic, Ph.D	1369
COMPETENCY MODEL FOR METHODOLOGICAL GUIDING OF MUSICAL CREATIVITY PRACTICE	1375
Tanya Burdeva Ph.D	1375
CONTINUITY OF TOURISTIC DEVELOPMENT IN THE COMMUNE OF PUSTEC	1379
Ema Muslli, M.Sc.	1379
THE STUDENTS ABOUT THE EXAMINATION ON THE ACADEMIC SUBJECT “HEALTH PROMOTION”	1385
Albena Andonova	1385
Hristina Milcheva	1385
THE TEST OF BUSS-DYURKI AS AN INSTRUMENTATION BATTERY FOR DIAGNOSIS OF THE AGGRESSIVENESS IN THE CONTEXT OF INCLUSION POLICIES AND PRACTICES IN EDUCATION OF CHILDREN OF MINORITIES IN SCHOOLS IN BULGARIA AND ALBANIA	1391
Ilia Bello	1391
“THE PATHETIC SALON”: ABOUT THE HOMOLOGY OF TWO CULTURAL SALONS	1399
Elitza Dubarova-Petkova, PhD	1399
Iliana Ivanova, PhD	1399
COMPETENCY MODELS AND STRATEGIC MANAGEMENT OF INSTITUTIONAL STRUCTURES IN TOURISM, TOURISM AND CREATIVE INDUSTRIES	1405

Ivanka Yankova, DSc	1405
Evgeni Velev, PhD.....	1405
Merian Veleva, PhD.....	1405
TECHNOLOGICAL MODEL FOR OPTIMIZING THE STUDENTS' SWIMMING TRAINING	1411
.....	1411
Daniela Lekina	1411
EDGAR ALLAN POE- HIS NEW VISION TO THE PERIOD OF ROMANTICISM	1415
Hyreme Gurra	1415
IMPLEMENTING THE INTEGRATED SKILLS APPROACH IN TEACHING ACADEMIC READING AT UNIVERSITY LEVEL.....	1423
Igballe Miftari, PhD	1423
Arta Bekteshi	1423
SPEECH SYNTHESIS OF ALBANIAN LANGUAGE AND IT'S RECOGNITION.....	1429
Lindita Ademi, PhD	1429
FORMING PRESENT AND PAST SIMPLE NEGATIVE SENTENCES – THE DIFFICULTIES THAT ALBANIAN STUDENTS FACE DUE TO L1 TRANSFER	1441
Arta Bekteshi	1441
Igballe Miftari, PhD	1441
PORTMANTEAU WORDS IN ENGLISH.....	1447
Sanel Hadžiahmetović Jurida, PhD.....	1447
DIFFICULTIES IN LEARNING A SECOND (FOREIGN) LANGUAGE AT THE NURSERY SCHOOL AGE CAUSED BY THE LANGUAGE INTERFERENCE	1453
Gabriela Ivova Stoykova.....	1453
CHALLENGING IMPLICATIONS IN CURRENT EFL ASSESSMENT PRACTICES	1459
Vjollca Jonuzi	1459
FORMATION OF ENGLISH IDIOMS WITH ADJECTIVES AND THEIR ANOLOGIOUS TRANSLATION IN ALBANIAN.....	1463
Suzana Ejupi, PhD	1463
AESTHETIC AND ETHICAL ELEMENTS IN P.B.SHELLEY'S LYRICAL POEMS OF NATURE	1467
.....	1467
Fatbardha Doko, PhD.....	1467
AN EXPERIMENTAL STUDY ON THE VERBS OF WALKING, RUNNING AND JUMPING IN ALBANIAN.....	1473
Shefqet Shyti.....	1473
THE ROLE OF NATIVE LANGUAGE IN FOREIGN LANGUAGE ACQUISITION VS. THE ROLE OF THE ALBANIAN LANGUAGE IN LEARNING ENGLISH AS A FOREIGN LANGUAGE	1479
Jusuf Mustafai, PhD.....	1479
Medina Çoba.....	1479
THE STRIVE FOR READABILITY IN ACADEMIC PAPERS (EMP)	1487
Ilina Doykova, PhD	1487
THE POWER OF KNOWLEDGE IN GEORGE ORWELL'S "1984" AND WORKS OF OTHER AUTHORS.....	1491
Emine Shabani Ph.D	1491
THE ROLE OF FORENSIC LINGUISTICS IN THE PRACTICE OF JUSTICE SYSTEM.....	1499
Djukica Mirkovic	1499
GLORIFICATION OF COMMONPLACE AND NATURE IN ROBERT BURN'S 'THE COTTER'S SATURDAY NIGHT' AND 'MY HEART'S IN THE HIGHLANDS' AND NAIM FRASHËRI'S 'BAGËTI E BUJQËSI'	1503
Fatmire Isaki	1503
SORTS OF WRITING AS A FIGURATIVE LANGUAGE FOR CODING AND DECODING THE SPEECH.....	1507

Lilyana Chobanova, PhD	1507
A SOCIO-LINGUISTIC RESEARCH ON THE WORDS PASSED FROM TURKISH TO ALBANIAN.....	1513
Mehmet Gedizli, Ph.D	1513
A BETTER ENGLISH LEARNING, THROUGH TECHNOLOGY	1521
Sonila Tatili.....	1521
Belinda Mero	1521
ANALYSIS OF THE THIRD PART OF THE BOOK “MODELS OF DEMOCRACY” AUTHOR DAVID HELD - WHAT DOES DEMOCRACY MEAN TODAY?	1525
Kujtim Kasami, MSc	1525
THE IMPACT OF ICT IN ENGLISH LANGUAGE TEACHING	1531
Dritan Idrizi, PhD.....	1531
THE LIFE CYCLE OF A SPORTS CLUB	1537
Branko Bošković, PhD.....	1537
Dragiša Kuzmanović.....	1537
Darko Habuš	1537
TRENAŽNI PROCES VRHUNSKIH VESLAČA KAO OSNOV ZA USPEŠNU TAKTIKU – STUDIJA SLUČAJA.....	1541
Nebojša Ilić, MSc.....	1541
Nađa Ilić.....	1541
Ivan Ćuk, Ph.D.....	1541
FACTORIAL STRUCTURE OF KARATE ELEMENTS IN SPORT FIGHT ON KARATE SPORTSMEN (JUNIORS) FROM R.MACEDONIA.....	1547
Elena Soklevska Ilievski	1547

**COMMUNICATION, TREATMENT AND REHABILITATION AT PATIENTS WITH
MYOCARDIAL INFARCT**

**Gordana Panova
Monika Atanasova
Gjorgji Shumanov
Svetlana Jovevska**

Faculty of Medical Sciences, University "Goce Delcev", Stip, Macedonia

Abstract: The coronary arteries supply the heart muscle with blood, if there occurred atherosclerotic plaque or coronary artery diseases their lumen will be reduced and there will not be enough supply of blood, that occur in myocardial ischemia. If over time spraying occurs of the atherosclerotic plaque, material will pour from it and it will lead to full closure of the circulation, there will be no supply of blood and oxygen, and if this condition take longer, part of the myocardial cells will die. This condition will be accompanied by symptoms and visible ECG changes that makes easy for diagnose.

To accommodate such a pathological condition of the patient it should be present more risk factors such as: smoking, hyperlipidemy, hypertension, diabetes, obesity, genetics, physical inactivity, psychosocial factors and consumption of alcohol in large quantities. Because of this in primary care should be worked more on this pathology, regularly to share recommendations with the risk categories of citizens in order to act preventively. In case of myocardial infarction it is necessary to intervene as soon as possible, within the first 30 minutes of the onset of the symptoms in order to prevent extinction of greater tissue. Of vital importance will be the communication of the staff with this patients, because they are very upset, anxious, irritable and depressed.

Of vital importance is for rehabilitation which is set of actions that are needed to benefit the cause of diseases and to provide to the patients the best physical, mental and social conditions.

Keywords: myocardial infarction, rehabilitation, communication

**КОМУНИКАЦИЈА, ТРЕТМАН И РЕХАБИЛИТАЦИЈА КАЈ ПАЦИЕНТИ СО
МИОКАРДЕН ИНФАРКТ**

**Гордана Панова
Моника Атанасова
Ѓорѓи Шуманов
Светлана Јовевска**

Факултет за Медицински науки, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Абстракт: Коронарните артерии го снабдуваат срцевиот мускул со крв, доколку овде настанале атеросклеротични плаки односно коронарна артериска болест, нивниот лумен ќе се намали и нема да има доволно дотур на крв, при што ќе настане исхемија на миокардот. Доколку со тек на време настане прскање на ваквата атеросклеротична плака, и се излије материјалот од неа, ќе дојде до целосно затварање на циркулацијата, ќе нема дотур на крв а со тоа и на кислород, и доколку ваквата состојба потрае подолго, дел од миокардните клетки ќе изумрат. Ваквата состојба ќе биде пропратена со симптоми и видливи ЕКГ промени што ја прави лесна за дијагностицирање.

За да астане една ваква патолошка состојба кај пациентот треба да бидат присутни повеќе ризик фактори како што се: пушење, хиперлипидемија, хипертензија, дијабет, обезност, генетика, физичка неактивност, психосоцијални фактори и консумирање на алкохол во поголеми количества. Заради тоа во примарното здравство треба повеќе да се работи на ваквата патологија, редовно да се делат препораки кај ризичните категории на граѓани, со цел да се делува превентивно. Доколку дојде до инфаркт на миокардот, потребно е да се интервенира најбрзо што може, во првите 30 мин. Од појавата на симптомите, со цел да се спречи поголемо изумирање на ткивото. Од исклучително значење е каква ќе биде комуникацијата на персоналот со ваквите пациенти, бидејќи тие се доста вознемирени, анксиозни, раздразливи и депресивни.

Од особено значење е и рехабилитацијата која претставува збир од активности кои се потребни за да се влијае позитивно на причината за болеста, и да им се обезбеди на пациентите најдобри, физички, ментални и социјални услови.

Клучни зборови: миокарден инфаркт, рехабилитација, третман, комуникација

ВОВЕД

Срцевиот мускул има потреба постојано да биде снабден со крв богата со кислород, тоа го овозможуваат коронарните артерии. Доколку постои коронарна артериска болест, односно ќе настанат атеросклеротични плаки, доаѓа до нивно стеснување при што не може да помине доволно количество на крв низ нив, а тоа ќе доведе до исхемија на миокардот.

Резултира со намалување на миокардната перфузија и развој на миокардна исхемија. Во основа на акутната коронарна артериска болест (КАБ) е процесот на атеросклероза при што се формира атером во ѕидот на артерискиот крвен сад кој во услови на нестабилна атеросклеротична плака руптурира и се надврзува создавање на интраваскуларен (коронарен) тромб, кој го оклудира или субоклудира коронарниот крвен сад резултирајќи со миокардна исхемија која доколку трае доволно долго терминира со миокардна некроза. Тогаш мускулните клетки кои се снабдуваат со кислород од таа артерија "гладуваат" за кислород, доколку таквата состојба потрае, тие изумираат и таквата состојба се нарекува инфаркт.

Атеросклеротична плака во крвен сад, редуциран лумен на крвниот сад

1.РИЗИК ФАКТОРИ

ПУШЕЊЕ- го оштетува ендотелот а со тоа почнува и процесот на атеросклероза.

ХИПЕР/ДИСЛИПИДЕМИЈА (покачено ниво на LDL холестерол, намалено ниво на HDL холестерол, покачено ниво на триглицериди.

ЗГОЛЕМЕН КРВЕН ПРИТИСОК (артериска хипертензија) - крвен притисок $>140/>90$ mmHg и/или третман со антихипертензиви.

ШЕЌЕРНА БОЛЕСТ (Гликемија на гладно >7 mmol/L или 2 часа по оброк $>11,1$ mmol/L)

ОБЕЗНОСТ (Индекс на телесна маса повисок од 30 kg/m² или абдоминална гојност обем околу струк >102 cm за мажи односно >88 cm за жени)

ФИЗИЧКА НЕАКТИВНОСТ - се дефинира доколку не се практикува физичка активност 3-5 пати неделно по минимум 30 минути.

Психосоцијални фактори и консумација на алкохол

2.СИМПТОМИ КАЈ МИОКАРДЕН ИНФАРКТ

- ▣ *Градна болка* - ангинозна болка која трае >15 минути до неколку часа, силна до неиздржлива, лоцирана ретростернално или епигастрично и се шири кон долната вилица, вратот и левата рака, може и кон грбот и двете рамена и се опишува во вид на притисок, стегање во градите, прободување со нож и т.н. Настапува нагло, без провокативен фактор или по интензивен краткотраен или продолжен стрес.
- ▣ *Придружните тегоби* се слични но поинтензивни - страв, вознемиреност, обилно студено потење, малаксаност, гушење, без одговор на сублингвален нитроглицерин. Кожата обично е влажна и студена и во првите 24 часа може да има покачување на телесната температура, тахикардија и/или хипертензија

3.ТРЕТМАН

Почетната терапија за акутен миокарден инфаркт води кон реставрација на перфузијата што е можно поскоро за да се спаси што е можно повеќе од загрозениот миокард.

Понатамошниот третман се базира на следното:

- Воспоставување рамнотежа помеѓу понудата и побарувачката на кислород за да се спречи понатамошна исхемија
- Олеснување на болка
- Спречување и третман на понатамошни компликации

Најпрво се дава кислородна терапија 4-8 L/min ако кислородната сатурација е помала од 90% , Нитроглицерин(сублингвално или интравенски) и Морфин 3-5mg (интравенски или субкутано).

Последователно

1. Антитромбоцитна/антиагрегантна
2. Антикоагулантна терапија
3. Антиисхемична терапија
4. РТСА (Перкутана транслуминална коронарна ангиопластика)
5. Долгорочен третман (секундарна превенција)
 - Аспирин - доза на одржување
 - P2G12 инхибитори – доза на одржување (12 месеци)
 - Бета блокатори
 - АСЕ инхибитори
 - Алдостерон антагонисти
 - Статини
 - Модификација на животен стил

3.1. Третман во брза помош

Третманот вклучува:

- Воспоставување рамнотежа помеѓу понудата и побарувачката на кислород за да се спречи понатамошна исхемија
- Олеснување на болка
- Спречување и третман на понатамошни компликации

3.2. Болнички третман

Интервенциите вклучуваат препишување на интравенски лекариства и терапии создадени да го сторат следното:

- Да го ограничат проширувањето на миокардниот инфаркт
- Да го спасат загрозењето на исхемичен миокард
- Реканализација на инфарктно-поврзаните артерии

Алтернативите за коронарна реканализација вклучуваат интравенозна администрација на тромболитични агенси и катетер.

Профилактика за стрес улкус со орален сукралфат, 1g кој ќе се дава два пати дневно, или H2-антагонист (Фамотидин, Ранитидин или Циметидин) кој ќе се дава во интервали од 6-12 часа орално или интравенозно на пациенти со висок ризик.

Антипиретик (еднакво на Ацетаминофен) треба да се користи за да ја спречи или сузбие треската која се јавува во првите 24-48 часа и по која следи тахикардија. Пациентите кај кои нема комплициран миокарден инфаркт треба да се задржат во кревет еден ден.

3.3. Превентивна терапија при акутна болничка фаза

Бета-адренергични блокатори се корисни кога се даваат интравенозно во период од 4 часа од почетокот на болката и се користат долгорочно. Смртноста и големината на инфарктот, при давање на бета-блокатори во рана фаза, се намалени кај пациентите со Q-брановен миокарден инфаркт. Најчесто се употребуваат Metoprolol или Atenolol.

АСЕ инхибиторите се корисни кај долгорочните терапии а и кај пациентите кај кои не е евидентирана хипотензија, ако администрацијата е започната во рок од 24 часа од појавата на миокардниот инфаркт. Како алтернативи се препишуваат Sartopril 12,5-50 mg кој се дава орално два пати дневно; Enalapril, 5-40 mg се дава орално еднаш или два пати дневно

4. КОМУНИКАЦИЈА

Важно е да се обрне внимание на психолошките фактори бидејќи постојат бројни докази дека психолошкото пореметување кое го следи миокардниот инфаркт е независен ризик фактор за рана смртност.

Повеќето пациенти се клинички вознемирени при прием во болница што дополнително ги прави тешки за соработка, во наредните неколку дена оваа вознемирениост се намалува, но при отпуштањето повторно расте

и многу пациенти повторно стануваат клинички вознемирени поради загриженоста од понатамошните ограничувања и стравот од компликации.

- Чести психолошки реакции
- Лошо расположение
- Плачливост
- Пореметување на сонот
- Иритабилност
- Анксиозност
- Акутна свесност за мали соматски сензации или болки
- Слаба концентрација и меморија

Ваквите пациенти најголема поддршка треба да добијат од партнерот и семејството.

4.1 Рехабилитација

- Срцевата рехабилитација е дефинирана од страна на СЗО како: “Збирот на активностите кои се потребни да се влијае позитивно на основната причина за болеста како и да им се обезбедат на пациентите најдобри физички, ментални и социјални услови така што тие ќе можат со сопствените напори да го задржат или повторно да го стекнат ако го изгубиле своето место во заедницата,„
- Услугите за срцева рехабилитација се сеопфатни програми кои вклучуваат едукација, вежби, модифицирани ризик фактори и советување, дизајнирани да ги ограничат физичките и психолошки ефекти на срцевите болести, да го намалат ризикот на смртност или да го спречат повторното појавување на срцев удар и да ја подобрат психосоцијалната и професионална положба на пациентите.

4.2. Користа од таквата нега вклучува:

- Подобрување на толеранцијата на вежбање
- Подобрување на симптомите
- Подобрување на нивото на мастите во крвта
- Намалување на пушењето цигари
- Подобрување на психосоцијалната состојба
- Намалување на стресот

Многу рехабилитациски програми користат програма која се состои од четири фази:

Фаза 1: болнички престој (различно)

Фаза 2: период по напуштањето на болницата (до 6 недели)

Фаза 3: среднорочен период по напуштањето на болницата (обично 6-12 недели, може и подолго)

Фаза 4: долгорочен период на одржување (неопределено време)

Процесот на рехабилитација треба да ги содржи следните елементи:

Елемент 1- процес на објаснување и разбирање. Ова вклучува медицинска дијагноза и управување, нега и тимска работа.

Елемент 2- посебни рехабилитациски интервенции. Тие вклучуваат индивидуално приспособена секундарна превенција, физичка активност и психолошка поддршка.

Елемент 3- процес на реадаптација. Ова вклучува едукација и прилагодување кон долгорочни промени на начинот на живот.

Фазите и елементите содржани во нив треба да бидат флексибилни и приспособени, да одговараат на индивидуалните потреби на пациентот и неговиот/нејзиниот партнер и семејството.

Прогностички ефекти на срцевата рехабилитација засновани врз докази

Се намалува смртност од која било причина за 13-27%

Намалува срцева смртност до 5 години после третман

Намалува појава на повторни миокардни инфаркти до 12 месеци

Намалува и/или регулира ризик фактори (липиден профил, артериска хипертензија, пушење)

Намалува симптоми (ангина, диспнеа, малаксаност)

Подобрува искористување на кислород

Зголемува знаење за срцеви заболувања и нивно лекување

Зголемува способност да се изведува физичка активност

Подобрува толеранција на напор

Подобрува квалитет на живеење

Подобрува психосоцијални симптоми (реверзија на анксиозност и депресија, зголемување на самоверба)

5. ЦЕЛ

- Да ја прикаже етиологијата на ова кардиоваскуларно заболување и важноста на ризик факторите.
- Да ги потенцира мерките кои треба да се превземат кај ризичните групи на пациенти.
- Да го појасни начинот на пристап кон ваквите пациенти и нивниот психички статус.
- Да ги прикаже мерките кои треба првично да се превземат во случај на сомневање за миокарден инфаркт, во домашни услови од страна на немедицинско лице.
- Да ја нагласи важноста на рехабилитацијата после третманот во болничка установа.
- Да прикаже колку била застапена оваа патологија во период од две години помеѓу населението во Општина Струмица и општина Штип, односно бројот на пациенти кои биле хоспитализирани во периодот од 2014 и 2015 година, и колку од нив биле од машки а колку од женски пол.
- Да ги прикаже најновите достигнувања во медицината кои се однесуваат на третманот.
- Преку анкетата спроведена врз популација погодена од оваа патолошка состојба, да создаеме како тие ја согледуваат истата и како се справуваат со неа.

6. МАТЕРИЈАЛИ И МЕТОДИ

Во овој труд се користени податоци од Општа болница-Струмица и Клиничка болница-Штип, при што е направена и консултација со дел од персоналот кој учествувал во третманот на пациентите.

За обработка на податоците користени се дескриптивен, епидемиолошки и социјално-медицински метод на работа со статистичка обработка на податоците и соодветна стручна литература која ја обработува оваа проблематика.

Резултатите од истрежувањето се прикажани графички, табеларно и нумерички.

7. РЕЗУЛТАТИ

1. Во табела 1 и табела 2 е прикажан бројот на пациенти со миокарден инфаркт на подрачјето на Општина Струмица во период од две години, односно 2014 и 2015 година, и нивниот сооднос мажи-жени.

Табела 1: Статистички податоци за број на пациенти со миокарден инфаркт во Општина Струмица во 2014 година

Table 1: Statistics about the number of patients with myocardial infarction in Municipality of Strumica in 2014 year

мажи/male	56
жени/female	32
вкупно/total	88

Табела 2: Статистички податоци за број на пациенти со миокарден инфаркт во Општина Струмица во 2015 година

Table 2: Statistics about the number of patients with myocardial infarction in Municipality of Strumica in 2015 year

мажи/male	78
жени/female	37
вкупно/total	115

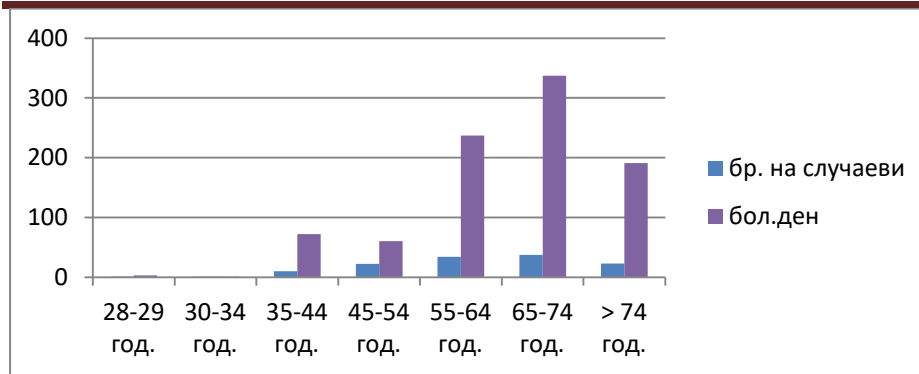
2. Во табела 3 е прикажан вкупниот број на пациенти на ниво на Општина Штип, во 2015 година и новниот сооднос мажи-жени.

Табела 3: Статистички податоци за број на пациенти со миокарден инфаркт во Општина Штип во 2015 година

Table 3: Statistics about the number of patients with myocardial infarction in Municipality of Stip in 2015 year

мажи/male	82
жени/female	35
вкупно/total	117

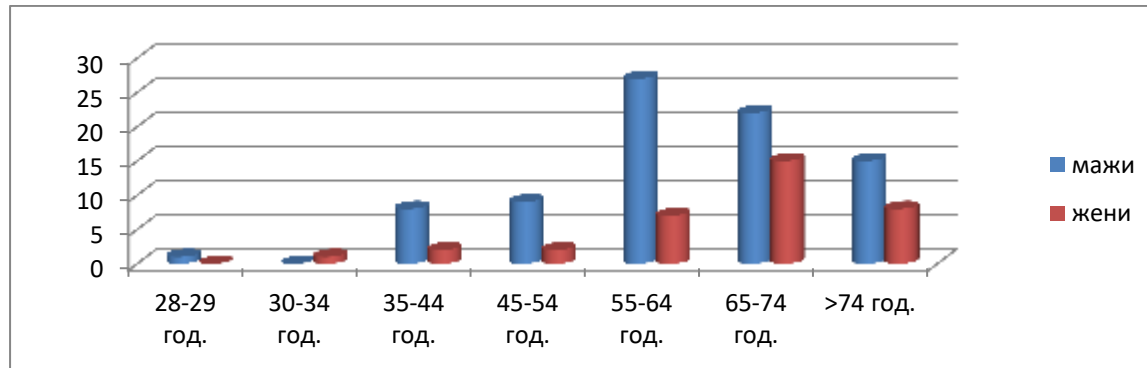
3. На графикот 1 може да се виде бројот на пациенти со акутен миокарден инфаркт во 2015 година, на ниво на општина Штип, поделени според возрасни групи и бројот на болнички денови кои биле потребни за нивниот медицински третман и нега.

Графикон 1: Графички приказ на бројот на пациенти со акутен миокарден инфаркт во Клиничка болница-Штип, и периодот на нивна хоспитализација

Chart 1: Graphical display of the number of patients with acute myocardial infarction in the Clinical Hospital Stip and the period of their hospitalization

4. Приказ на бројот на пациенти во 2015 година на ниво на Општина Штип, селектирани по возрасни групи и прикажан полов сооднос.

Графикон 2: Графички приказ на пациентите со миокарден инфаркт во Клиничка болница –Штип во 2015 година, поделени по возрасни групи и нивниот сооднос мажи-жени.

Chart 2: Graphical display of the patients with myocardial infarction in the Clinical Hospital – Stip in 2015, divided by age groups and their men-women ratio

5. Анкета спроведена во период од еден месец во амбулантата по интерна медицина во Клиничка болница-Штип, врз пациентите во постинфарктен период кои ги обавувале своите рутински прегледи, и во неа се вклучени 28 испитаници, од кои 18 биле од машки пол а 10 од женски пол.

8.ДИСКУСИЈА

Од дадените податоци може да се заклучи дека бројот на пациенти во 2015 година бил поголем, а исто така да се воочи и поголемата застапеност на оваа патологија кај машката популација, бидејќи кај жените во репродуктивниот период и се додека целосно не згасне функцијата на нивните овариуми, со создава естроген кој има кардиопротективно дејство. Директните ефекти на естрогенот врз васкуларниот систем, вклучуваат зголемено ослободување на азотен оксид, што доведува до вазодилатација, регулација на производството на простагландин и инхибиција на мазната мускулна пролиферација. Според студиите намалувањето на естрогенот при менопауза води кон ендотелиална дисфункција и липидно таложање во васкулатурата, кое може да доведе до појава на атеросклероза.

Од дадените податоци може да се заклучи дека има значителна разлика во бројот на пациенти од машки и женски пол, но споредбено земено за бројот на пациенти на ниво на Општина Струмица во истиот период, може да се каже дека нема значителна разлика.

Од дадениот графикон односно податоците вметнати во него може да се заклучи дека ранлива категорија на граѓани се оние од 55 до 74 годишна возраст, а најголем период на хоспитализација им е потребен на

пациентите од 65-74 годишна возраст, што е резултат на присуството на други коморбидитети и помалата регенеративна моќ на организмот заради староста.

Од дадените податоци може да се заклучи дека највисок е бројот на мажи кои биле на возраст помеѓу 55 и 64 години, а највисок број на пациенти од женски пол има во возрастната група од 65 до 74 години.

Анкета

Од направената анкета и резултатите добиени од истата, може да се заклучи дека миокардниот инфаркт претставува честа патолошка состојба во денешницата и како таква луѓето доволно ја познаваат, односно имаат доста медицински сознанија за истата, ги познаваат последиците, понатамошниот начин на живот и колку исходот од лекувањето зависи од нив самите. Тешко го прифаќаат тој променет начин на исхрана, честите контроли и фактот дека професионално нема да можат да се остварат со истото темпо од предходно, но со достапноста на информации за секакви медицински достигнувања, ги знаат компликациите кои можат да се јават и затоа се трудат редовно да ги обавуваат контролите кај лекар-специјалист, да ја пијат редовно пропишаната терапија и за секои нејаснотии во врска со истата, да го консултираат својот матичен лекар.

9.ЗАКЛУЧОК

Протоколот на крв низ коронарните артерии зависи од тонусот на коронарните артерии, дијастолниот притисок во аортата, времето на траење на дијастолата, отпорот на коронарниот базен, вискозноста на крвта, интрамуралниот притисок и дренажата на коронарниот синус. Повеќе фактори ја детерминираат миокардната побарувачка на кислород. Стимулацијата со адреналин, норадреналин, или тироксин ја зголемува побарувачката и потрошувачката на кислород, а парасимпатичката стимулација доведува до намалување на коронарниот проток и намалување на потрошувачката на кислород. Срцевиот мускул има минимално потреба од 1,3ml кислород на 100g мускулна маса во минута. Бидејќи нормалната концентрација е околу 8ml кислород на 100g маса тоа значи дека намалување 70-80%(поради стеснување на коронарните артерии) нема да доведе до изумирање на мускулното ткиво. Доколу крвниот проток е под минималните вредности(при затнување на коронарните артерии) доаѓа до акутен инфаркт на миокардот. Во овој дипломски труд е прикажана дел од патологијата на кардиоваскуларниот систем на човекот, односно етиологијата, клиничката слика, дијагностичките методи и третманот кај пациентите со миокарден инфаркт. Исто така е опишана и рехабилитацијата, нивниот психолошки профил и пристапот на медицинскио персонал кон таквите пациенти. Во истражувачкиот дел е направено споредба на бројот на пациенти врз основа на присуството на ризик факторите кај истите, со цел да се нагласат последиците од нивното присуство.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Академик проф. Д-р Владимир Серафимоски, Скопје 2003, Интерна медицина(том 1), катедра по интерна медицина, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје.
2. Д-р Ричард Хачет, Д-р Дејвид Р. Томпсон, Скопје 2012 „Сестринска нега во кардиологијата,, превод, Национална библиотека „Св. Климент Охридски,,
3. Macolm S. Thaler, Белград 2009 „ECG: Jedina knjiga koja ce vam ikada zatrebati,, превод.
4. Joep Perk, Peter Mathes, Helmut Gohlke, Catherine Monpere, Irene Hellemans, „Cardiovascular Prevention and Rehabilitation,, London 2007, British Library
5. Julian Bath, Gail Bohin, Christine Jones, Eve Scarle, ,, Cardiac rehabilitation,, London 2007, The British association for cardiac rehabilitation standard and Core components for cardiac rehabilitation.
6. http://www.medf.ukim.edu.mk/upload/predavanja/115_232202497.pdf
7. <http://doktori.mk/element/view/4fd1188deb193/miokarden-infarkt-vodic-za-opstata-populacija>